

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

פרשת בלק

תשפ"ו

(שנה ט', גליון מס' 441)

שיעורי הרב אליהו בר חן

e0527191965@gmail.com | 052-719-1965

השיעור השבועי מתקיים בכל יום שלישי באמצעות הזום

לקבלת קישור כניסה:

052-719-1965 / 055-557-0895

זמן תחילת השיעור:

שעון קיץ - 20:30

שעון חורף - 20:00

לקבלת הגיליון השבועי בדוא"ל:

נא שלחו הודעה לכתובת: k.torat.david@gmail.com

תחת הכותרת "גיליון שבועי"

שיעורי הרב אליהו בר חן

**בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה**

פרשת בלק התשפ"ו

“צִיּוֹן בְּמִשְׁפַּט תִּפְדָּה וְשָׁבִיָּה בְּצַדִּיקָה”

א. כתב הגה"ק רבי שמשון דוד פינקוס זיע"א¹ :
“לפני שקיבל יעקב את הברכות, היה יושב אהלים”²,
ואחרי שקיבלן, השתנתה לגמרי כל צורת חייו של יעקב אבינו, והוא יצא לגלות
אצל לבן ...
ידוע, שאברהם יצחק ויעקב, הם המרכבה לשלושה עמודים של הנהגת הקדוש
ברוך הוא בעולם: גדול, גבור, ונורא,
שהן שלושת מידות ... גדולה - היינו חסד, גבורה, ותפארת.
והנה, חסד - נקרא ימין, וגבורה - שמאל, ותפארת - באמצע.
והכלל הוא, שהאמצע אוחז בשני הצדדים,
יש בו גם מן הימין, וגם מן השמאל.
נמצא אם כן, שכשם שאברהם ויצחק היו שני אבות, חסד מימין וגבורה משמאל,
כן היה צריך, שיהיו שני אבות למידה האמצעית.
ואכן כך היה צריך להיות מתחילה, שיעקב ועשיו יהיו שני אבות בקדושה,
יעקב, מימין, האב של 'עשה טוב',
ועשיו, משמאל, האב של 'סור מרע'.
לכן, עשיו מטבע בריאתו, כבר מבטן אמו, נמשך אחרי עבודה זרה,

¹ בספרו הקדוש "תפארת שמשון" עה"ת, (בראשית, עמודים שיב-ג').

² בראשית, כה' - כז':

"וַיִּגְדְּלוּ הַבָּעָרִים, וַיְהִי עֲשָׂו - אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שָׂדֶה, וַיַּעֲקֹב אִישׁ תֵּם - יֹשֵׁב אֵהָלִים."

משום, שזהו תפקידו ושלימותו, להתגבר על יצרו הרע, ולהגיע לשלימות במידה המיוחדת לו,
 מטעם זה, גם היה 'אִישׁ שְׂדָה', והסתובב תמיד בחוץ, כדי שיוכל להתגבר על כל ניסיונות העולם.
 ואילו יעקב, נטייתו היתה לבית המדרש, ושם ישב כל היום,
 והניסיון שלו, היה, האם יתמיד בלימודו וקדושתו, או שיתעצל.
 ובאמת, עמד בניסיון -
 ובכל אותן שנים שישב בבית מדרשו של שם ועבר, לא נתן שינה לעיניו, והשלים תפקידו בשלימות.
 בעבור זה, יצחק רצה לתת את הברכות לעשיו, כיוון שעבודתו היא בחוץ,
 הוא צריך את טל השמים ושמני הארץ, והוא יפרנס את יעקב ...
אמנם, כאשר עשיו הרשיע את מעשיו, והברכות עברו מעשיו ליעקב,
ומעתה, צריך שיתקיים ביעקב מה שאמרו חז"ל³, 'נוטל חלקו וחלקו חבירו בגן עדן',
אם כן, מעתה, גם כל הניסיונות וכלל עמוד העבודה של עשיו, עברו ליעקב,
ויעקב, תפס את כל העמוד האמצעי בשני צדדיו.
 לכן, עזב יעקב את בית המדרש ויצא לגלות, לדור בשכנותו של לבן הארמי, כדי שיתנסה ויעבוד גם בניסיון של 'סור מִרְע'.
וכך לדורות, בני יעקב צריכים לאחוז בשני העמודים,
גם העלייה בקדושה, בתוך אהלי תורה,
וגם 'סור מִרְע', בכל הגלויות למיניהם, וניסיונותיהם השונים בכל דור ודור.
 וזה לשון המדרש⁴ -

³ חגיגה, טו' ע"א.

⁴ "מדרש תנחומא", (פרשת "צו", אות ב').

וְלַעֲוֹלָם הִבָּא, כְּשֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרָע מֵעֲשׂוֹ,
מָה עֲשׂוֹ עוֹשֶׂה, מִתְעַטֵּף בְּטִלְתוֹ כְּזָקֵן, וּבָא וַיּוֹשֵׁב לוֹ אֶצֶל יַעֲקֹב' ...
והיינו, שבאמת עשיו תחילת יְעוּדוֹ, היה, להיות כאחד האבות עם יעקב אבינו,
ורק כאשר הרשיע, נטל יעקב גם את עבודתו".
ולעולם, יעקב אע"ה, הצליח בעבודתו זו, וכאשר הוא העיד על עצמו ⁵, "עַם לִבָּן
גִּרְתִּי" - ותרי"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים ⁶,
להורות: שהברכות שקיבל יעקב אע"ה, מאביו יצחק אע"ה, הם שלו בדין,
מאחר שהוא קיים אף את חלקו של עשיו, חלק "סור מרע".
והנה, ב' רשעים אלו - לבן ועשיו, הינם כוחות המנגדים ליעקב אע"ה:
עשיו: בבחינת "אָחִי" ⁷, המנסה לקלקלו בדרך אחווה ורעות,
ובבחינת "עֲשׂוֹ" ⁸, אשר הוא "שונא ליעקב" ⁹.
לבן: באשר ביקש לעקור את הכל ¹⁰.

ולהלן יתבאר בסייעתא דשמיא.

ב. על מאמר הכתוב ¹¹, "וַיֵּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים, שְׂמָךְ יַעֲקֹב - לֹא יִקְרָא שְׂמָךְ עוֹד
יַעֲקֹב, כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׂמָךְ, וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל", דרשו רבותינו ז"ל ¹²:
"כיוצא בו אתה אומר, 'לא יקרא שמך עוד יעקב - כי אם ישראל יהיה שמך',

⁵ בראשית, לב' - ה'.

⁶ וכמו שכתב רש"י הקדוש.

⁷ בראשית, לב' - יב'.

⁸ בראשית, לב' - יב'.

⁹ ספרי, (פרשת "בהעלותך", פיסקא סט').

¹⁰ כדברי רש"י הקדוש, (במדבר, כו' - ה').

¹¹ בראשית, לה' - י'.

¹² ברכות, יב' ע"ב ו-יג' ע"א.

לא שיעקר יעקב ממקומו, אלא ישראל עיקר ויעקב טפל לו",

והיינו:

שיעקב אע"ה, מְכַנֶּה ב-ב' שמות, האחד יעקב, והשני ישראל.

והנה, אחר דבריו הנעלים והנשגבים של הגה"ק רבי שמשון דוד פינקוס זיע"א, נוכל לבאר, שהשמות "יעקב" ו-"ישראל", מְכַנְנִים כנגד ב' המצבים שלו:

יעקב - כנגד החלק של ה"עֲשֵׂה טוֹב",

ישראל - הוא מצב גבוה יותר, והוא, כנגד החלק של ה"סוֹר מְרָע".

ולפי זה, נוכל להיכנס להבנה פנימית וגבוהה יותר בעניין זה, וכפי שְׁלַמְדָנוּ מדבריו של אדמו"ר הגה"ק רבינו אליהו אליעזר דסלר זיע"א¹³:

א. בחינת שם "יעקב", היא הכרה במציאות העולם הזה,

והתפקיד, הוא, לעבוד את הקדוש ברוך הוא, למרות שהעולם הזה קיים ועומד לפנינו.

והיינו, שלמרות שיש עולם הזה, ויש תאוות,

עדיין אני עוסק בתורה, ומקריב את הבלי העולם הזה לכבודו יתברך, ולבסוף יהיה טוב בעולם הבא.

ב. בחינת שם "ישראל" - היא שלילת ההכרה במציאות העולם הזה כמציאות בפני עצמה,

והיינו, שהתפקיד בשם זה, הוא, עבודה תמה ושלימה לכבודו יתברך, והתייחסות אל העבודה כאל דבר המובן מאליו, ללא צורך בהקרבה כל-שהיא כלל ועיקר.

והיינו, שאין עולם הזה, אין תאוות, אין הקרבות, הכל טוב כבר עכשיו, כיוון שאני בדרך אל התכלית הרצויה.

והנה, דברים נעלים אלו, מתאימים כפתור ופרח, לדברים הקדושים שלמדנו מתורתו של הגה"ק רבי שמשון דוד פינקוס זיע"א:

¹³ בספרו הקדוש "מכתב מאליהו", (חלק ב', עמודים 218-219).

א. בחינת שם "יעקב", היא בחינה נמוכה אצל יעקב אע"ה.

בחינה זו, הינה הבחינה הראשונה שהייתה שייכת אצלו,

בבחינה זו, יש רק "עֲשֵׂה טוֹב",

בבחינה זו, יש עולם הזה, יש תאוות, יש הקרבות וכו',

אך כשתסתיים המלחמה עם היצר הרע, לאחר ימי חלדו של האדם עלי אדמות, יהיה אך ורק טוב.

בחינה זו, מְכַנָּה בשם "מוחין דקטנות".

ב. בחינת שם "ישראל", היא בחינה גבוהה אצל יעקב אע"ה.

בחינה זו, היא הבחינה שהייתה שייכת אצלו, לאחר שיצא עשיו לתרבות רעה,

בבחינה זו, יש "סור מִרְעֵי",

בבחינה זו, אין עולם הזה, אין תאוות, אין הקרבות וכו',

כי כעת הכל טוב.

בחינה זו, מְכַנָּה בשם "מוחין דגדלות".

עוד ביאר בזה אדמו"ר הגה"ק רבינו אליהו אליעזר דסלר זיע"א ¹⁴ :

כיוון שאצל יעקב אע"ה יש ב' בחינות, שהם ב' מצבים בעבודת ה' שלו, וכפי שנתבאר,

הוא צריך ב' נשים, לצורך עבודתו זו.

נשים אלו, הינם רחל ולאה, אשר לכל אחת מהן, יש יכולת להיות לו לעזר ולאחיסמך בעבודת הקודש.

א. "רחל":

מתאימה יותר לבחינת "יעקב",

היא מְכַנָּה אצל רבותינו המקובלים זיע"א, בשם "עלמא דאיתגליא".

¹⁴ בספרו הקדוש "מכתב מאליהו", (חלק ב', עמודים 218-219).

הגה"ק רבי שמשון דוד פינקוס זיע"א¹⁵, מביא מרבתינו המקובלים זיע"א¹⁶, שתרגום הפסוק¹⁷, "וְעֵינֵי לֵאָה רְכוּת, וְרַחַל הִזְתָּה יָפֶת תֵּלָאָר וַיִּפֶת מְרָאָה", הוא, "עולימתא שפירתא, לית לה עיינין",

והיינו, שרחל אמנו ע"ה היתה ענוותנית, ולא ידעה להכיר במעלותיה כלל ועיקר, היא ראתה, שמלאה יצאו מלמדי תינוקות¹⁸, כהונה ועבודה¹⁹, מלכות²⁰, ראשי סנהדרין²¹, עשירות ותמכין דאורייתא²²,

ואם כן, בצדקותה, ובענוותנותה, היא מבינה, שהיא אינה שייכת ליעקב אע"ה, ולפיכך, היא מגלה ללאה את הסימנים, אחרי שהיא חושבת שהיא המתאימה לו ביותר.

ולבל נטעה ונחשוב, שאם כל הגדולה יצאה מזרעה של לאה, אם כן רחל קטנה במעלתה,

הס מלומר כן, שכן, כל זרע ישראל נקרא על שם יוסף²³.

¹⁵ בספרו הקדוש "תפארת שמשון" עה"ת, (בראשית, עמודים שלב-ג').

¹⁶ "שער הכוונות", (דרושי סדר שבת, הקדמה).

"ספר הליקוטים", (פרשת "ויצא", פרק כט').

"שעת רצון" על הזוהר, (חלק א', דף קצט' ע"א).

¹⁷ בראשית, כט' - יז'.

¹⁸ מ-שמעון.

¹⁹ מ-לוי.

²⁰ מ-יהודה.

²¹ מ-יששכר.

²² מ-זבולון.

²³ יעויין במסכת ברכות (נה' ע"ב):

"האי מאן דעייל למתא, ודחיל מעינא בישא ... לימא הכי, אנא פלוני בר פלוני, מזרעא דיוסף קאתינא, דלא שלטא ביה עינא בישא".

ועיין בביאור המהרש"א (ב-"חידושי אגדות"), ובדברי גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א (בראשית, מח' - טז):

ומתברר אם כן, שרחל אמנו ע"ה, היא האמא של כל האנשים הענוותנים מעם ישראל, שאינם יודעים להכיר במעלתם ובגדולתם, וכהגדרת הגה"ק רבי שמשון דוד פינקוס זיע"א, "האמא של האנשים הפשוטים". ולפיכך, רחל אמנו ע"ה, היא המתאימה ביותר לבחינת "יעקב", כיוון שהיא בחינת "עלמא דאיתגליא", שהיא בחינת עולם הזה, שיש בה הכרה במציאות העולם הזה כמציאות בפני עצמה, והיא בחינה המתאימה ביותר, למה שנתבאר בעניין שם "יעקב".

ב. "לאה":

מתאימה יותר לבחינת "ישראל", היא מְכַנָּה אצל רבותינו המקובלים זיע"א, בשם "עלמא דאיתכסיא". הגה"ק רבי שמשון דוד פינקוס זיע"א, מגדיר אותה, כאשה שיש לה עיניים להכיר במעלותיה, כי "עיני לאה רפות", לאה אמנו ע"ה, לא רואה את העולם הזה כמציאות בפני עצמה, ולפיכך, היא המתאימה ביותר לשם "ישראל", כיוון שהיא בחינת "עלמא דאיתכסיא", שהיא בחינת עולם הבא, והיא בחינה המתאימה ביותר, למה שנתבאר בעניין שם "ישראל". וממשיך אדמו"ר הגה"ק רבינו אליהו אליעזר דסלר זיע"א²⁴:

שכל ישראל נקראו על שם יוסף, שנאמר (תהילים, פ' - ב'), "נהג כצאן יוסף", ועיין עוד בדברי "בעל הטורים" (בראשית, מח' - טז).

ועיין עוד בדברי גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א, בספרו הקדוש "דבש לפי" (מערכת ע):

"ומה גם, לפי מה שכתבו גורי האר"י זצ"ל, דיוסף הצדיק היה נפש אדם הראשון,

וכמו שכתב בנושאי ארונו של יוסף, 'לְנַפְשׁ אָדָם' (במדבר, ט' - ו'),

אם כן, שפיר מצי כל אדם מישראל, לומר - אנא מזרעא דיוסף קאתינא, דאבוהון דכולהו אדם".

²⁴ בספרו הקדוש "מכתב מאלהו", (חלק ב', עמודים 218-219).

- א. בעם ישראל, יש ב' מלכויות, **מלכות בית דוד - יהודה**²⁵, ומלכות בית אפרים - יוסף²⁶.
- ב. דוד הע"ה, הוא מזרעה של לאה אמנו ע"ה, כאשר הוא ובנו שלמה הע"ה הנהיגו את העם, הם הנהיגו אותנו, בבחינת "עלמא דאיתכסיא", וזאת, מחמת שבאותה העת כולם הלכו בדרך ה', ללא כחל וסרק.
- ג. כשחטאו רחבעם וכלל ישראל, הקדוש ברוך הוא פיצל את המלכות, לשבט אפרים - יוסף, שהוא מזרעה של רחל אמנו ע"ה, בכדי, שינהיגו את העם, בבחינת "עלמא דאיתגליא", שהיא דרגה נמוכה יותר, לעם אשר ירד ממדרגתו.
- ד. תכלית פיצול המלכויות, הוא בעבור ש-ב' המלכויות, יסייעו "יחד" זה לזה, להקמת קרן התורה והקדושה.
- ה. לעתיד לבוא יהיו ב' משיחים, "משיח בן יוסף" ו-"משיח בן דוד":
- "משיח בן יוסף" - היינו, "עלמא דאיתגליא", בכדי להיות הכנה לגילוי כבודו יתברך בעולם,
- ו-"משיח בן דוד" - היינו, "עלמא דאיתכסיא", בעת ביאת גואל צדק. והנה, ידועה ומפורסמת, קושייתו של רשב"י הקדוש²⁷ :
- לאחר שזכתה לאה והעמידה חצי מן השבטים, מפני מה, היא לא נזדמנה ליעקב אע"ה אל הבאר, וכפי שנזדמנה רחל אמנו ע"ה?
- ותירץ רשב"י הקדוש²⁸ :
- ש-לאה אמנו ע"ה, רומזת לספירת ה"בינה", שהוא בחינת "עלמא דאיתכסיא", ולפיכך, היא הובאה ליעקב אע"ה, בהיחבא.

²⁵ מ-לאה אמנו ע"ה.

²⁶ מ-רחל אמנו ע"ה.

²⁷ "זוהר הקדוש" (חלק א', דף קנג' ע"א).

²⁸ על פי ביאורו של הגה"ק בעל "באר משה" זיע"א מאז'רוב ("באר משה", פרשת "ויצא", עמוד תרנז').

ומה שאין כן, רחל אמנו ע"ה, רומזת לספירת ה'מלכות', שהיא בחינת "עלמא דאיתגליא",

ולפיכך, היא באה ליעקב אע"ה, בגלוי אל הבאר.

ולאור זאת, ביאר הגה"ק בעל "באר משה" זיע"א²⁹, מפני מה יעקב אע"ה אהב את רחל יותר מלאה³⁰:

"כי בסדר הספירות, גדולה מעלת המשפיע, יותר מהבחינה המקבלת, שהיא קרויה בשם 'נוקבא',

ויעקב - 'תפארת', רצה להיות משפיע,

ולכן, רחל שהיא 'מלכות', יעקב הוא המשפיע לה.

ואילו בלאה, שהיא 'בינה',

אזי, אין יעקב משפיע, אלא, הוא מושפע ממנה,

לפי ש'בינה', נעלית מ'תפארת',

ולפיכך, אהב את רחל - כנסת ישראל, עקרת הבית.

ולמה באמת ניתנה לו מן השמים לאה?

כי אף שיעקב חשב שבחינתה יותר נעלית, אך לאמיתו של דבר, יעקב הוא 'כללא דאבהן',

וממילא, נכלל בו גם אברהם אבינו.

ואברהם, הרי הוא ברזא דחכמה³¹,

ו'חכמה', הרי היא נעלית מ'בינה',

נמצא שיעקב משפיע גם ללאה, ולפיכך נזדמנה לו לאה.

וזה³², 'וַיִּאָהֶב גַּם אֶת רַחֵל מִלְאָה':

²⁹ להגה"ק רבי משה יחיאל הלוי אפשטיין זיע"א מאוז'רוב, (פרשת "ויצא", עמודים תרנז'-תרנח).

³⁰ בראשית, כט' - ל'.

³¹ "זוהר הקדוש" (חלק ב', דף יד' ע"ב).

שתמוה הלשון 'גם', וכן 'מלאה'.

אך לפי שמן השמים קדמה לאה לרחל, לכן, אף שלדעתו לאה היא מעולם גבוה יותר, בכל זאת, כיוון שחיבורו היה תחילה עמה, נמצא שהיא היתה עיקר, ולכן³³, 'ויאָהב גם את רחל', כי רחל היתה 'עלמא תתאה' (מלכות), שהוא טפל ל'עלמא עילאה' (בינה),

אלא, שרצונו של יעקב, היה, שיהיה הסדר מ-תתא ל-עילאה, 'אתערותא דלתתא',

ולכן, היתה רחל 'עקרת הבית',

כי אילו היתה לאה, הרי זה בבחינת מ-עילא ל-תתא,

ורצונו של יעקב, היה, שישראל יזכו מצד מעשיהם, מ-תתא ל-עילא.

וזה שתרגום הכתוב^{34 35}, 'נפלאַתָּה אַהֲבַתְּךָ לִי מֵאַהֲבַת נָשִׁים', 'מְרַחֲמֵת תַּרְתִּין נָשִׁין' -

והכוונה, ללאה ורחל, כי דוד מלאה, ויונתן מרחל,

והכוונה, לומר, שאהבתו של יעקב היתה בשלימות לשניהן, אלא, שהקדים את רחל, כמו שביארנו.

ולכן, אמר דוד, 'נפלאַתָּה אַהֲבַתְּךָ לִי' - מאותה אהבה של יעקב, ל'תַּרְתִּין נָשִׁין' רחל ולאה".

ג. במסכת שבת³⁶, מצינו את המעשה דלהלן:

"רבי זירא, אשכח לרב יהודה, דהוה קאי אפיתחא דבי חמוה,

³² בראשית, כט' - ל'.

³³ בראשית, כט' - ל'.

³⁴ שמואל ב', א' - כו'.

³⁵ כך תירגם התנא הקדוש - יונתן בן עוזיאל.

³⁶ עז' ע"ב.

וחזייה, דהוה בדיחא דעתיה, ואי בעי מיניה כל חללי עלמא, הוה אמר ליה.

אמר ליה, מאי טעמא עיזי מסגן ברישא, והדר אימרי?

אמר ליה, כברייתו של עולם - דברישא חשוכא והדר נהורא" ³⁷.

ומבואר:

שדרך בריאתו של עולם, הוא, "ברישא חשוכא והדר נהורא".

וכמו כן, דרש התנא הא-להי רבי שמעון בר יוחאי זיע"א ³⁸, על מאמר הכתוב ³⁹,

"וְרָאִיתִי אֲנִי, שְׁיֵשׁ יִתְרוֹן לְחֻכְמָה מִן הַסְּכָלוֹת, כִּי־תֵרוֹן הָאֹר מִן הַחֹשֶׁךְ":

"מִן הַסְּכָלוֹת מִמֶּשׁ, אֶתִּי תוֹעֵלְתָא לְחֻכְמָתָא,

דְּאַלְמָלָא לֹא אֶשְׁתַּכַּח שְׁטוּתָא בְּעֵלְמָא, לֹא אֶשְׁתַּמּוּדְעָא חֻכְמָתָא וּמְלוֹי" ⁴⁰.

והנה, במסכת סנהדרין ⁴¹, דרשו רבותינו ז"ל:

"מאי בבלי?"

אמר רבי יוחנן - בלולה במקרא, בלולה במשנה, בלולה בתלמוד.

³⁷ וביאור המעשה, כך הוא:

רבי זירא, פגש את רב יהודה, בעמדו על פתח בית חמיו,

וראה, שהיתה דעתו בדוחה עליו, ואם ישאל ממנו על כל הנעשה בחלל העולם, ישיב לו.

שאל רבי זירא את רב יהודה, מפני מה העיזים הן אלו ההולכות בראש העדר, ורק אחריהן הולכות הרחלות?

אמר לו רב יהודה, כברייתו של עולם - שקודם היה חושך ואחר כך אור,

כך הן העיזים, שהן בדרך כלל שחורות - שהן קודמות לרחלות שהן בדרך כלל בהירות.

³⁸ "זוהר הקדוש", (חלק ג', דף מז' ע"ב).

³⁹ קהלת, ב' - יג'.

⁴⁰ ותרגום דבריו הקדושים, כך הם:

מִן הַסְּכָלוֹת מִמֶּשׁ, בָּאָה תוֹעֵלְתָא לְחֻכְמָה,

שְׂאֵלְמָלָא לֹא נִמְצְאָה שְׁטוּת בְּעוֹלָם, לֹא נוֹדְעָה הַחֻכְמָה וּדְבָרֶיהָ.

⁴¹ כד' ע"א.

בְּמַחְשָׁפִים הוֹשִׁיבֵנִי כְּמַתִּי עוֹלָם, ⁴² -

אמר ר' ירמיה, זה תלמודה של בבל ⁴³ ,

ולכאורה, שדרשה זו, צריכה ביאור:

היאך קראו רבותינו ז"ל, לעיקר התורה שבעל פה שהוא ה"תלמוד בבלי", בשם "חושך"?

והנה, קושיא זו, תתעצם, בייחוד לאור דרשתם של רבותינו ז"ל ⁴⁴ - בשבח התלמוד בבלי, והוא, על מאמר הכתוב ⁴⁵ , "הָעַם הַהִלְכִים בְּחֹשֶׁךְ רְאוּ אֹר גְּדוֹל":

"אֹר שְׁנַבְרָא בְּיוֹם רְאִישׁוֹן, שְׁגָנְזוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעַמְּלֵי תוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה בְּיוֹם וּבְלֵילָה, שְׁבַזְכוּתוֹן הָעוֹלָם עוֹמֵד".

וכמו כן, במה שמצינו בשבח התלמוד בבלי, לדרשתו של רבי יוחנן ⁴⁶ :

"לא כרת הקדוש ברוך הוא ברית עם ישראל, אלא, בשביל דברים שבעל פה,

שנאמר ⁴⁷ , 'כִּי עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, כָּרַתִּי אִתְּךָ בְּרִית וְאֶת יִשְׂרָאֵל".

אלא, שיעויין בדברי התנא הא-להי רבי שמעון בר יוחאי ⁴⁸ :

⁴² איכה, ג' - ו'.

⁴³ יעויין מה שכתב הריטב"א (יומא, נז' ע"א), משמו של הרמב"ם בתשובה:

"משום דלא נהירי להון טעמי דמתנייתא כהלכה, כמה דנהירי לרבנן דארץ ישראל ...

מיהו, לאו בכל הדורות היו כן, אלא בימי רבה ורב יוסף ואב"י ורבא, דהוו להו שְׁמִדוֹת, כדאיתא בפרק השוכר את הפועלים (שם, פו' ע"א) ...

אבל אחר כך, נתגברה התורה בבבל, כל שכן בימי רב אשי".

⁴⁴ "מדרש תנחומא", (פרשת "נח", ג').

⁴⁵ ישעיה, ט' - א'.

⁴⁶ גיטין, ס' ע"ב.

⁴⁷ שמות, לד' - כז'.

⁴⁸ בראשית, (דף לב' ע"א. ובדף קס"א ע"ב).

שמות, (דף יב' ע"ב, ובדף קפז' ע"א).

"נהורא מגו חשוכא, חכמתא מגו טפשותא",

והיינו :

שהנהגת הקדוש ברוך הוא בעולמו, היא "נהורא מגו חשוכא", שהוא אור מתוך החושך.

והנה, כשנתבונן במעשיו של הבורא יתברך, נראה, שהחושך הוא חשוב מן האור, שכן, כאשר נתבונן במאמר הכתוב ⁴⁹, "יוצר אור ובורא חשך, עשה שלום ובורא רע, אני יהוה עשה כל אלה" -

נראה, ש"חושך" הוא "בריאה", וה"אור" הוא "עשיה".

וטעם הדבר, הוא כהמתבאר בדבריו של התנא הא-להי רבי שמעון בר יוחאי (הנ"ל) :

ש"מתוך החושך מתגלה האור".

וראיה לדבר, הוא, ממאמרם ז"ל ⁵⁰ :

"אין אדם עומד על דברי תורה, אלא אם כן נכשל בהן",

והיינו :

שטעם הדבר, שה"אדם עומד על דברי תורה", הוא מחמת שהוא "נכשל בהן".

ולפיכך, נקרא התלמוד בבלי, בלשון "חושך" :

שכן, דווקא בגלל היותם בגלות, אשר היא משולה לחושך,

הם זכו לתלמוד בבלי, אשר הוא אור כל האורות.

ד. במעלת "תלמוד ירושלמי", מצינו כדלהלן :

א. כתב ה"זוהר הקדוש" ⁵¹ :

ויקרא, דף פ' ע"ב.

⁴⁹ ישעיה, מה' - ז'.

⁵⁰ גיטין, מג' ע"א.

"וְהָאֹר, זֶה הַתְּלִמּוּד יְרוּשָׁלַּיִם, דְּנִהִיר נְהוֹרָא דְאֹרְיִתָא⁵²."

ב. דרשו רבותינו ז"ל⁵³ :

"מְלַמֵּד, שְׂאִין תּוֹרָה כְּתוֹרַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא חֲכָמָה כְּחֲכַמַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל."

ויעויין במה שכתב על זה הגה"ק רבינו יעקב דוד וילובסקי זיע"א⁵⁴ :

"שבזכותו יגאלו ישראל מגלותם."

ג. כתב הגה"ק רבינו יעקב עמדין זיע"א⁵⁵ :

"הלשון של תלמוד בבלי, יש לו מעלה יתירה, יתר שאת על ירושלמי,

כי לשונו של הבבלי, הוא נקי צח וברור.

מה שאין כן, הירושלמי, שהוא לשון זר מאוד, לשון אין בינה מדויק כלל,

תערובת בלול, מלשון ארמי סורי ערבי ויווני ...

אך וודאי היה להם טעם בדבר, שבלבלו לשון של תלמוד ירושלמי,

אולי כדי שלא יבינוהו האומות, ויתרחקו ממנו בני אדם רעים, הבלתי ראויים

שבו ...

בלי ספק, בחכמה עשו כל דבריהם, וטעמם ונימוקם עמם."

ד. כתב הגה"ק רבינו אריה לייב הלוי אפשטיין זיע"א מקניגסברג⁵⁶ :

"תלמוד ירושלמי, שנזכה לפסוק כמותו, כשיבנה בית המקדש במהרה בימינו."

⁵¹ "זוהר חדש", ("איכה", מדרש הנעלם, מאמר "זכור את בוראך בימי בחורותיך").

⁵² ותרגום דבריו הקדושים:

וְהָאֹר, זֶה הַתְּלִמּוּד יְרוּשָׁלַּיִם, שְׂמַאִיר אֹר הַתּוֹרָה.

⁵³ בראשית רבה, פרשה טז', ד'.

⁵⁴ שו"ת הרידב"ז, (בהקדמתו).

⁵⁵ בספרו הקדוש "זהרי יעבץ", (עמוד קכג').

⁵⁶ בספרו הקדוש "הפרדס", (על תריג' מצוות בדרך הפרד"ס. "הלכה אחרונה וקונטרס הראיות", הלכות

קריאת שמע, קונטרס הראיות, אות א').

- ה. כתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א ⁵⁷ :
- "ובזה אפשר לומר, במה שאמרו ⁵⁸, 'בְּמַחְשָׁפִים הוֹשִׁיבֵנִי עוֹלָם' ⁵⁹ - זה תלמוד בבל.
- כי הדורות הראשונים, היו נשמות גדולות,
והיו מבררין כנגד נשמתן מהקליפות, בלי טורח משא ומתן,
והוּו נהירין שמעתתיהו, כי הקושיות מסטרא אחרא,
ובימי האמוראים שהיו בבבל, היו מבררין למטה, והיה צריך שקלא וטריא, וכוח הרבה לברר ...
ומיהו, בארץ ישראל, גם בזמן האמוראים, להיות קדושת ארץ ישראל תדיר דאזירא מחכים, גם בו בפרק הוה נהירא שמעתתא.
והיינו, דרבי זירא, צ"ם לו לשכוח לימוד בבל, וליהנות מלימוד ארץ ישראל ⁶⁰."
- ו. עוד כתב רבינו זיע"א ⁶¹ :
- "ומזה תשכיל, תוקף קדושת נשמת הרמב"ם, שחיבר הלכות על הירושלמי, ורבינו יהודה בר יקר, שעשה פירוש לירושלמי."
- ז. כתב הגה"ק רבינו יוסף שאול הלוי נתנזון זיע"א ⁶² :
- "ונראה, שהתלמוד ירושלמי, אין בו פלפול כל כך, כמו בבלי, שהיה בית המקדש שם, והיה שופע להם מאור התורה."
- ח. כתב הגה"ק רבינו נפתלי צבי יהודה ברלין זיע"א מוואלאזין ⁶³ :

⁵⁷ בספרו הקדוש "מדבר קדמות", (מערכת ח', אות ב').

⁵⁸ סנהדרין, כד' ע"א.

⁵⁹ איכה, ג' - ו'.

⁶⁰ בבא מציעא, פה' ע"א.

⁶¹ בספרו הקדוש "שם הגדולים", (חלק ספרים, מערכת ת', אות נו').

⁶² בספרו הקדוש "דברי שאול", (חידושי אגדות, יומא, ט' ע"א).

"וכדומה לזה, היו אחר כך שני התלמודים,

דהירושלמי, קדושתו רבה מהבבלי,

באשר נעשה על ידי אמוראי קמאי, וכמאמר רבא, בשבת דף קלד' ע"ב: אנא בהדי
תרגימנא דסבי למה לי ⁶⁴,

הרי, הודה, שקדושת הראשונים יותר לכווין את האמת,

וגם, כי קדושת ארץ ישראל, היה מועיל".

ה. כתב הגה"ק רבינו משה זכות זיע"א ⁶⁵ :

"סוד תלמוד ירושלמי, הוא בלאה,

ובבלי, ברחל.

כי הנה, בתחילת הגלות, לא היו כל כך ניצוצות שקועות,

וזכו אותם הצדיקים, לתקן ניצוצות גדולות, בסוד לאה,

כי הנה, סוד התלמוד, לברר בירורין, ולהוציא הסולת מתוך הפסולת, בסוד קש
ותבן שהם הקושיות.

ולכן, תלמוד, גימטריא לילי"ת,

שהוא להכניעה, בקחתינו הניצוצות ממנה.

ואחר כך, תקפה צרת השיעבוד, כי גברה כוח הקליפה,

ולא היו יכולים לברר עוד בבחינה עליונה, רק בסוד בבלי, כנזכר.

וזה סוד שאמרו ⁶⁶, 'בְּמַחְשָׁבִים הוֹשִׁיבֵנִי ⁶⁷ - זה תלמוד בבלי,

⁶³ בספרו הקדוש "העמק דבר", (שמות, לד' - א').

⁶⁴ היינו:

שמפני קדושתם, אמר, מה היה לי לחלוק כנגד הזקנים הללו.

⁶⁵ בהגהות "מבוא השערים" לרבינו המהר"ח זיע"א.

⁶⁶ סנהדרין, כד' ע"א.

⁶⁷ איכה, ג' - ו'.

שהוא במדרגה יותר תחתונה מהירושלמי".

ומבואר:

שהתלמוד בבלי, הוא כנגד יעקב ורחל, ובסוד "עלמא דאיתגליא",

ומאיידך, התלמוד ירושלמי, הוא כנגד ישראל ולאה, ובסוד "עלמא דאיתכסיא".

ו. על מאמר הכתוב בפרשת "ויצא"⁶⁸, "וַיִּקְרָא לוֹ לְבֶן יִגְר שְׁהִדְוִתָּא, וַיַּעֲקֹב

קָרָא לוֹ גַלְעָד", כתב הגה"ק רבינו נחמן זיע"א מברסלב⁶⁹:

"וַעֲקֹר בְּנֵינָה וְשַׁלְמוֹת שֶׁל לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, אֵינוֹ, אֶלָּא עַל יְדֵי שְׂמִפְּלִין הָרַע שֶׁל

הַתְּרָגוּם, וּמַעֲלִין אֶת הַטּוֹב שֶׁבַּתְּרָגוּם לְלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ,

שְׁעַל יְדֵי זֶה, נִשְׁלָם לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ.

וְלֶבֶן הָאֲרָמִי, שֶׁהוּא אֲרָמִי אֲבָד אֲבִי הַנ"ל, רָצָה לִינֹק מִהַקֹּדֶשׁה עַל יְדֵי הַתְּרָגוּם,

וְעַל כֵּן, קָרָא לוֹ⁷⁰, 'יִגְר שְׁהִדְוִתָּא'.

וַיַּעֲקֹב, הָיָה מַעֲלָה אֶת הַתְּרָגוּם לְלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ,

וְעַל כֵּן, קָרָא לוֹ⁷¹, 'גַלְעָד', בְּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ.

וְזֶה⁷², 'וַיִּפֹּל ה' אֱלֹקִים תַּרְדֵּמָה', מְסַפֵּר תְּרָגוּם כְּמוֹבָא⁷³,

⁶⁸ בראשית, לא' - מז'.

⁶⁹ בספרו הקדוש "ליקוטי מוהר"ן", (מהדורא קמא, סימן יט').

וכן כתב משמו - תלמידו הגה"ק רבינו נתן זיע"א מברסלב, (בספרו הקדוש "ליקוטי הלכות": הלכות תפילת ערבית, הלכה ב'. הלכות חלב ודם, הלכה א').

⁷⁰ בראשית, לא' - מז'.

⁷¹ שם.

⁷² בראשית, ב' - כא'.

⁷³ היינו:

מילת "תרדמה", עולה בגימטריא למניין 649,

וכמו כן, מילת "תרגום", עולה בגימטריא מדוייקת למניין זה.

כי על ידי התרגום, עקר בנינה של לשון הקדש,
ועל ידי שמעלין את הטוב שבתרגום ללשון הקדש, ומפילין הרע שבו,
נופלין כל השבועים לשון, בבחינת 'לשון נופל על לשון'.
וזה, ויפלי⁷⁴, נוטריקון -
פ'ה להם ולא ידברו,
כי על ידי בחינת תרדמה, שהוא בחינת לשון תרגום,
שעל ידי זה עקר בנינה של חנה, שהוא בחינת לשון הקדש, על ידי שמעלין הטוב
שבו ומפילין הרע שבו פנ"ל,
על ידי זה נופלין כל השבועים לשון, בבחינת⁷⁵ 'פ'ה להם ולא ידברו' - ראשי תבות
ויפלי⁷⁶ וי⁷⁷.
והיינו:

שמלחמתו של יעקב אע"ה, עם לבן הארמי, היתה בעבור השפה הארמית, שפנתן
של התלמוד בבלי והתלמוד ירושלמי,
אשר שורשן בבחינת ב' בנותיו של לבן, בחינת רחל ובחינת לאה, וכמו שנתבאר
לעיל⁷⁸.
ועל כן, עמד יעקב אע"ה, במאמרו⁷⁹, "יעד הגל הזה ועדה המצבה, אם אני לא
אעבר אליך את הגל הזה, ואם אתה לא תעבר אלי את הגל הזה - ואת המצבה
הזאת לרעה":

⁷⁴ "ויפלי ה' אלקים תרדמה".

⁷⁵ תהלים, קטו' - ה'.

⁷⁶ "ויפלי ה' אלקים תרדמה".

⁷⁷ ויעוין עוד בזה, מה שכתבו:

הגה"ק בעל "שפת אמת" זיע"א, (פרשת "ויצא", שנת תרנז').

הגה"ק בעל "פרי צדיק" זיע"א, (פרשת "מקץ", אות יד').

⁷⁸ באותיות ב'-ג'-ד'-ה'.

לאמור, כל מלחמתי עמך, היתה בעבור ב' עניינים אלו,
ומשהצלחתי בכך, אין לך רשות להילחם בתורה ובלומדיה.

ז. על מאמר רבותינו ז"ל⁸⁰, "אינו דומה השונה פרקו מאה, לשונה פרקו
מאה ואחת", כתב רבינו הרי"ח הטוב זיע"א⁸¹ :

"הנה, רבינו האר"י ז"ל, ב-עץ חיים', שער הזווגים פרק וא"ו⁸², פירש -
שר של שכחה, נקרא 'מס',

ולכן, אמרו רבותינו ז"ל: אינו דומה שונה פרקו מאה, לשונה ק"א. עיין שם.
אמנם, הרב משה זכות ז"ל כתב⁸³ -

מיכאל, הוא שר התורה, מספרו ק"א, כמניין י"ה אלקי"ם⁸⁴.
וזה סוד, 'אינו דומה שונה פרקו מאה',

ד-שר שכחה, נקרא 'פוטה' מספר מאה⁸⁵, ומיכאל מאה ואחד. עד כאן לשונו.
ויתכן, שיש לשר שכחה כמה שמות.

⁷⁹ בראשית, לא' - נב'.

⁸⁰ חגיגה, ט' ע"ב.

⁸¹ בספרו הקדוש "בן יהוידע".

ועיין עוד בספרו הקדוש "בן יהוידע", (מגילה, ב' ע"ב).

⁸² וכן הובא ב"שער מאמרי רז"ל", (חגיגה, ט' ע"ב).

⁸³ וכן כתב הגה"ק רבינו מנחם עזריה זיע"א מפאנו, בספרו הקדוש "כנפי יונה", (חלק ד', אות לז').

⁸⁴ היינו:

מילת "אלהים", עולה בגימטריא למניין 86,

ומילת "יה", עולה בגימטריא למניין 15,

ואם כן, ב' מילים אלו, עולים בגימטריא למניין 101.

⁸⁵ היינו:

מילת "פוטה", שהיא שמו של השכחה, עולה בגימטריא למניין 100.

ולפי דברי הרב משה זכות ז"ל, להכי קרי לְשׁוֹנָה מאה ואחד כמניין מיכאל, בשם
'עובד אלקים',
כי 'יה אלקים', מספר מאה ואחד,
שיתמתק שם 'אלקים', בשם 'יה',
ושניהם, מספר 'מיכאל', כמו שאמר הרב משה זכות ז"ל.
והנה, שני שמות אלו, 'מס' ו-'פוטה', מספרם מְסָמָס⁸⁶,
שסופו להסתמס ולהתבטל, שגובר כוח הזכירה שהוא מאה ואחד - הרמוז בשם
משה רבינו ע"ה,
ד-מילוי 'משה' כזה: מ"ם ש"ן ה"א, עולה מאה ואחד⁸⁷,
ושמו כפול, שאמר לו הקדוש ברוך הוא, 'מִשָּׁה מִשָּׁה'⁸⁸, כדי לבטל ממנו שתי
שמות של 'מס' ושל 'פוטה'.
ולכן, כְּפֶל שמו בתחילת נבואתו בסנה.
ולכן, זכה לקבל כל התורה כולה, גם מה שיתחדש בדורות הבאים".
וכבר ידעת, שאותה הקליפה מ"ס, המשכחת את תלמודו של האדם, אשר היא
מְכַוֶּנֶת כנגד הס"מ - הוא סמא"ל,
הרי היא בחינת עמלק, וכמו שכתב ה"זוהר הקדוש"⁸⁹, שעמלק הרשע הוא
סמא"ל.

⁸⁶ היינו:

מילת "מס", עולה בגימטריא למניין 100,

וכמו כן, מילת "פוטה", עולה בגימטריא למניין זה.

ואם כן, הצירוף של ב' מילים אלו, הוא "מְסָמָס".

⁸⁷ וכעין זה, כתב מו"ז הגה"ק רבינו יעיש קריספין זיע"א, בספרו הקדוש "ברך יברך ישראל", (מערכת ש', אות לב', ד"ה "שונה").

⁸⁸ שמות, ג' - ד'.

⁸⁹ חלק ג', דף רפא' ע"ב.

ואם כן, שורש שכחת התורה הקדושה, נעוץ בעמלק הרשע וגונדא דיליה.

ולפיכך, סמא"ל, מונע מן האדם לקיים מצוות סיום מסכת, בכדי שישכח את תלמודו - חלילה וחס, ובכך לא יוכל להשלים את תיקונו, וכמו שכתב הגה"ק בעל "עטרת ישועה" זיע"א⁹⁰ :

שמילת סמא"ל, הינה ראשי תיבות, של: סיום מסכת אין לעשות.

ברם, יעקב אע"ה נתגבר עליו, והנהיג את עצמו בבחינת "סלם", שהוא ראשי תיבות, של: סיום מסכת לעשות.

והנה, סגולה נפלאה מצינו באמירת "ויהי נעם"⁹¹, וכפי שכתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א⁹² :

שטוב לומר את הפסוק הלזה, ז' פעמים, ישר והפוך,

והוא סגולה לשמירה.

עוד כתב רבינו זיע"א⁹³ :

שבאמירת הפסוקים⁹⁴, המופיעים במזמור "לשב בְּסִתְרֵי"⁹⁵, "על כפיים ישאונך, פן תגף בְּאָבֹן רַגְלְךָ. על שחל וּפְתָן תְּדַרְךָ, תִּרְמַס כְּפִיר וְתַנִּין", יכווין האדם, בראשי התיבות - "ישאונך, פן תגף בְּאָבֹן רַגְלְךָ. על שחל וּפְתָן", שהוא נוטריקון של: "יפת בר עשו".

ובכל פעם שאומרו, יכווין לבטל קליפה של השכחה.

והמכווין כן, ניצול מכל משחית ומזיק.

⁹⁰ בספרו הקדוש "עטרת ישועה", ("ליקוטים", סוף ספר "דברים").

⁹¹ תהילים, צ' - יז'.

⁹² בספרו הקדוש "עבודת הקודש" - "צפורן שמיר", (סי' כד' אות יח').

⁹³ בספרו הקדוש "מדבר קדמות", (מערכת ו' אות ד').

והביאו הגה"ק רבינו רפאל משה אלבז זיע"א, בספרו הקדוש "עדן מקדם" (ערך "ויהי נועם", אות א').

⁹⁴ תהילים, צא', יב' - יג'.

⁹⁵ תהילים, צא'.

ובביאור העניין של קליפת "יפת בר עשו", כתב הגה"צ רבינו מרדכי גרוס שליט"א⁹⁶, משמו של הגה"צ רבי פנחס פרידמן שליט"א⁹⁷:

שמילת "יפת", מרמזת על היצר הרע, המייפה את העבירה בעיני האדם, וצובע אותה למצווה.

ולפיכך, קליפה זו נקראת בשם "יפת".

והטעם, שהיא נקראת "בר עשו", הוא -

שקליפה זו, מקבלת את כוחה ויוצאת מתוך שרו של עשיו,

הנלחם באדם, בענייני רוחניות, ובצורה של רוחניות,

וכדרשת רבותינו ז"ל⁹⁸, בעניין שרו של עשיו, אשר בפגישתו עם יעקב אע"ה, "כתלמיד חכם, נדמה לו".

וטעם הדבר, שקליפה זו קשה לשכחה:

שכן, על דברי התורה הקדושה נאמר⁹⁹, "אם תעזבני יום, יומים אעזבך",

ואם כן, הפורש מדברי התורה הקדושה, בעבור אותו היופי שמדמה לו היצר הרע, מרחיק מעצמו את הבורא ית"ש.

ומעתה, ההולך אחרי יצרו הרע, הנקרא בשם "יפת בר עשו", מביא על עצמו את קליפת השכחה, חלילה וחס.

והנה, מילת "עמלק", עולה בגימטריא למניין 240,

וכמו כן, מילת "מר", עולה בגימטריא למניין זה.

שכן, עמלק הרשע, שהיה כקוץ מכאיב לעם ישראל, מירר את חייהם עד למאוד.

והנה, היפוך האותיות של מילת "מר", הם "רם",

⁹⁶ בספרו הקדוש "אגרא דחדוותא" (חלק ד', עמוד לב', אות יג').

⁹⁷ בספרו הקדוש "שבילי פנחס - ליקוטי מאמרים" (מהדורת תשע"ד, עמודים תקס'-תקס"א).

⁹⁸ חולין, צא' ע"א.

⁹⁹ וכפי שכתב רש"י הקדוש בפרשת "עקב", (דברים, יא' - יג').

שכן, כל מהותו ותכליתו של "עמלק", באו מסיבת הגאווה, הנרמזים במילת "מר".

ולפיכך, הוא הוא הגורם לאדם לשכח את תלמודו,

וכמאמר הכתוב ¹⁰⁰, "וְרָם לְבַבְךָ, וְשָׁכַחְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, הַמוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, מִבֵּית עַבְדִּים".

ח. בלעם הרשע, היה גלגולו של לבן הארמי. וכפי שיתבאר להלן:

א. על מאמר הכתוב בפרשתן ¹⁰¹, "וַיִּשְׁלַח מִלְאָכִים, אֶל בְּלָעַם בֶּן בְּעֹר, פְּתוּרָה, אֲשֶׁר עַל הַנֶּהָר, אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹ לְקָרָא לוֹ, לֵאמֹר, הֲנֵה עִם יִצָּא מִמִּצְרַיִם, הֲנֵה כִסָּה אֶת עֵין הָאָרֶץ, וְהוּא יֹשֵׁב מִמְּלִי", כתב התנא הקדוש - יונתן בן עוזיאל:

"וְשָׁדֵר עֲזַגְדִּין, לֹות לְבֹן אַרְמִי,

הוא בלעם, דבֵּעָא לְמַבְלוּעַ יַת עַמָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל,

בַּר בְּעוֹר, דְּאִיטְפֵּשׁ מְסוּגְעֵי חֲכָמְתִּיהָ,

וְלֹא חֵס עַל יִשְׂרָאֵל, זְרַעָא דְבְנֵי בְנֵי בְנֵי,

ובית מותבֵּיה בַּפְּדוֹן היא פְּתוּרָה, על שְׁמִיָּה פְּתִיר חֲלָמְיָא, וְהִיא מְתַבְּנֵיָא בְּאַרְם דְּעַל פְּרֵת, אַרְעַ דְּפִלְחִין וְסַגְדִּין לִיהָ בְּנֵי עַמָּא,

לְמִקְרֵי לִיהָ, לְמִימַר, הָא עַמָּא נִפְק מִמִּצְרַיִם, וְהָא חָפָא יַת חֲזוּנָא דְאַרְעָא, וְהוּא שְׂרִי מוֹ קְבָלִי".

ב. על מאמר הכתוב בפרשתן ¹⁰², "וַיַּעֲמֵד מִלְאָךְ יְהוָה, בְּמִשְׁעוֹל הַכֹּהֲנִים, גָּדֵר מְזָה וְגָדֵר מְזָה", כתב התנא הקדוש - יונתן בן עוזיאל:

"וְקַם מִלְאָכָא דִּינִי, בְּדוּחְקָא דְמִיצַע, בִּינֵי כְרַמְיָא,

אַתְר דְּאָקִים יַעֲקֹב וְלָבֹן - אוֹגֵר וְקָמָא, מִצְטָרָא מִיכָא, וְשָׁכוּתָא מִצִּיטְרָא מִיכָא, וְקִימּוּ דְלָא לְמַעֲיַבֵּר דִּין תַּחוּם דִּין לְבִישָׂא".

¹⁰⁰ דברים, ח' - יד'.

¹⁰¹ במדבר, כב' - ה'.

¹⁰² במדבר, כב' - כד'.

ג. על מאמר הכתוב בפרשת "מטות"¹⁰³, "וְאֵת מַלְכֵי מִדְּבָר הַרְגוּ עַל חַלְלֵיהֶם, אֵת אֹוֵי וְאֵת רָקִים וְאֵת צוּר וְאֵת חוּר וְאֵת רַב־עַ - חֲמִשָּׁת מַלְכֵי מִדְּבָר, וְאֵת בַּלְעָם בֶּן בְּעוֹר הַרְגוּ בְּחֶרֶב", כתב התנא הקדוש - יונתן בן עוזיאל:

"וַיִּת מַלְכֵי מִדְּבָר קָטְלוּ, עַל קְטוּלֵי מִשְׁרֵייתָהוּן,

וַיִּת אֹוֵי, וַיִּת רָקִים, וַיִּת צוּר הוּא בָּלַק, וַיִּת חוּר, וַיִּת רַב־עַ - חֲמִשָּׁת מַלְכֵי מִדְּבָר, וַיִּת בַּלְעָם בֶּן בְּעוֹר קָטְלוּ בְּסִיפָא,

וְהוּא, פִּינוּ דְחָמָא בַּלְעָם חֲיִיבָא, יֵת פִּינְחָס פְּהִיבָא, רַדִּיף מוֹ בְּתָרוּי, עֶבֶד מִלְתָּא דְקוּסְמִין, וּפְרַח בְּאוּר שְׂמִינָא,

מוֹ יָד, אִידְכֶר פִּינְחָס שְׂמִינָא רַבָּא וְקַדִּישָׁא, וּפְרַח בְּתָרוּי, וְאַחַדְיָה בְּרִישִׁיָּה, וְאַחַתִּיָּה,

שְׁלַף סִיפָא, וּבְעָא לְמַקְטְלִיָּה,

פְּתַח פּוּמִיָּה בְּמִלְי תַחְנוּנִין, וְאַמֵּר לְפִינְחָס: אִין תְּקִיִּים יֵת נַפְשִׁי, מִשְׁתַּבְּעָנָא לָךְ, דְּכָל יוֹמִין דְּאַנָּא קָיִים לִית אָנָּא מְלִטִיט יֵת עֲמָךְ,

עָנִי וְאַמֵּר לִיָּה: הֲלָא אַנְתָּ הוּא לְבִן אַרְמָאָה, דְּבַעִית לְמִישִׁיַּצְיָא יֵת יַעֲקֹב אַבּוּנָן, וְנַחַתֵּת לְמַצְרַיִם בְּגִין לְמוֹבְדָא זְרַעָא, וּמִן בְּתֵר דְנִפְקוּ מִמַּצְרַיִם גְּרִיתָא בְּהוּן עֲמַלְק רְשִׁיעָא, וְכַדוֹן אִיתְגַּרְתָּא אִיתְגַּרָא לְמִילוּט יֵתְהוּן,

וְכִינוּ דְחָמִיתָא דְלָא אַהֲנִין עוֹבְדָךְ, וְלָא קַבִּיל מִימְרָא דִיִּי מִינָךְ, אֲמַלִּיכַת מְלָפָא בִישָׁא יֵת בָּלַק - לְמוֹקְמָא יֵת בְּנִתִּיָּה בְּפִרְשֵׁת אוֹרְחָתָא, לְמַטְעִיָּא יֵתְהוּן,

וּנְפְלוּ בְּגִין כּוֹ מְנַהוּן עֲשָׂרִין וְאַרְבַּעָא אֲלָפִין,

בְּגִין כּוֹ, לִית אֲפָשֶׁר תּוּב לְמַקְיִמָא יֵת נַפְשָׁךְ,

וּמִן יָד, שְׁלַף סִיפִיָּה מוֹ תִּיקָא, וְקַטְלִיָּהּ".

ד. במסכת סנהדרין¹⁰⁴, למדנו:

"תנא, הוא בעור, הוא כושן רשעתים, הוא לבן הארמי".

ה. כתב רבינו האר"י הקדוש זיע"א¹⁰⁵:

¹⁰³ במדבר, לא' - ח'.

¹⁰⁴ קה' ע"א.

"וכבר נתבאר אצלנו, כי לבן הארמי, אבי אביו של בלעם, והוא עצמו נתגלגל
בבלעם,

וממנו למד בלעם בן בנו, מעשה כשפים,

וחכמה הזאת, היתה חכמתו של לבן הארמי, אשר שיבח עצמו, ואמר ¹⁰⁶, 'יש לאל
ידי לעשות עמכם רע',

ועל דרך הנאמר בבלעם ¹⁰⁷, 'כי ידעתי, את אשר תברך מברך, ואשר תארי יוארי' .
ו. כתב רבינו האר"י הקדוש זיע"א ¹⁰⁸ :

"הנה נודע מה שאמרו חכמינו ז"ל, שרמז לו ענין שבועת לבן ¹⁰⁹, 'עד הגל הזה'
וגו'.

והנה ביארנו, כי לבן נתגלגל בבלעם, ונמצא עובר על שבועת עצמו.

וזהו הטעם שנענש, ולא האריך ימים, ומת בן לג' שנה.

כמו שדרשו רבותינו ז"ל ¹¹⁰, על פסוק ¹¹¹, 'אנשי דמים ומרמה, לא יחצו ימיהם',
וכן נמצא כתוב בספרו דבלעם, דהוה בר לג' שנה, כד קטל יתיה פנחס קנאה".

ז. כתב רבינו האר"י הקדוש זיע"א ¹¹² :

"ולחיות כי בלעם הוא לבן עצמו, ובלבן כתיב ¹¹³, 'ואם אתה לא תעבר אלי את
הגל הזה',

¹⁰⁵ "עץ חיים", (שער לח', פרק ג' מ"ת).

¹⁰⁶ בראשית, לא' - כט'.

¹⁰⁷ במדבר, כב' - ו'.

¹⁰⁸ "שער הפסוקים", (בפרשתן).

¹⁰⁹ בראשית, לא' - נב'.

¹¹⁰ סנהדרין, קו' ע"ב.

¹¹¹ תהילים, נה' - כד'.

¹¹² "לקוטי תורה", (בפרשתן).

¹¹³ בראשית, לא' - נב'.

ולכן, כיוון שעבר את הגל, כמאמר רבותינו ז"ל, על 'וַתִּלְחַץ אֶת רֶגְלָא בְּלֶעָם' וכו' ¹¹⁴,
לכן, לא האריץ ימים, רק עד גל' שנה,

כמו שאמרו רבותינו ז"ל ¹¹⁵, על 'אַנְשֵׁי דְמִים וּמְרָמָה, לֹא יִחָצוּ יְמֵיהֶם' ¹¹⁶, שנמצא
כתוב בספרא דבלעם".

ח. על מאמר רבותינו ז"ל ¹¹⁷, "בר תלתין ותלת שנין, בלעם חגירא", כתב
רבינו הרי"ח הטוב זיע"א ¹¹⁸:

"זה המאמר, היפך מאמר רבי סימון, שאמר, בלעם היה מיועצי פרעה ¹¹⁹ - שיעץ
על ישראל בהיותם במצרים, קודם שנולד משה רבנו ע"ה.

ואם נאמר מדרשים חלוקים הן, ואיכא טובא כהאי גוונא מדרשים חלוקים,
מכל מקום הדבר יפלא, כי בדברי רבינו הארי"י ז"ל כתוב להדיה ¹²⁰, יונו"ס
יומברו"ס בני בלעם הרשע, עשו את העגל בחודש תמוז ...

וגם ב-שער הגלגולים הנזכר ¹²¹, מפורש בדברי רבינו הארי"י ז"ל, בסוד הכתוב
'בְּחָצֵי יָמֵוֹ יַעֲזְבֵנוּ' ¹²² - על בלעם הרשע, דהיה בר לג' שנה כשנהרג ...

¹¹⁴ במדבר, כב' - כה'.

¹¹⁵ סנהדרין, קו' ע"ב.

¹¹⁶ תהילים, נה' - כד'.

¹¹⁷ סנהדרין, קו' ע"ב.

¹¹⁸ בספרו הקדוש "בן יהודע", (שם).

¹¹⁹ במסכת סנהדרין (קו' ע"א), וכן הוא במסכת סוטה (יא' ע"א), למדנו:

"אמר רבי חייא בר אבא, אמר רבי סימאי -

שלושה היו באותה עצה [היא העצה של (שמות, א' - כב')], "כל הבן הילוד היארה תשליכהו, וְכָל הַבַּת
תִּחְיוּן", בלעם ואיוב ויתרו.

בלעם שיעץ, נהרג.

איוב ששתק, נידון ביסורין.

יתרו שברח, זכו מבני בניו שישבו בלשכת הגזית".

¹²⁰ בספרו הקדוש "שער הגלגולים", (הקדמה כב').

והרי דברים אלו סתרי אהדדי: דאם בשנה ראשנה לצאתם מארץ מצרים שעשו את העגל, היו בניו של בלעם, איך אפשר לומר שנהרג בן לג' שנים בסוף הארבעים שנה שיצאו ממצרים? ...
ונראה ליישב בסייעתא דשמיא -

דמפורש בדברי רבינו האר"י ז"ל ב-ישער הגלגולים¹²³, דאף על גב דכל גלגול הוא משעת לידה,

עם כל זה, יזדמן וימצא שתתגלגל נפש בגוף האדם אחר שנולד בכמה שנים, וזה נקרא גלגול בחיים.

ומבואר אצלי במקום אחר, דנראה מדברי רבינו האר"י ז"ל, כאשר תתגלגל הנפש בגוף האדם אחר שנולד - שזה נקרא גלגול בחיים, יפסקו לה חיים חדשים על היותה בגוף האדם,

ורק אם תבוא הנפש בגוף האדם בסוד העיבור, אין פוסקים לה חיים,

אבל אם תכנס בגוף בסוד הגלגול, מוכרח שיפסקו לה חיים חדשים, כמה תהיה בגוף זה,

יען, כי כל הנכנסת בגוף בסוד הגלגול, אינה נפרדת מן הגוף אלא בשעת מיתה, שצריך שתראה היא צער מיתה ...

והנה, מפורש בדברי רבינו האר"י ז"ל¹²⁴, ד-לבן הארמי, נתגלגל תחלה ב-בָּעוֹר אביו של בלעם, ואחר כך נתגלגל בבלעם, ואחר כך ב-נָבֶל הכרמלי ...

ולפי זה, יש לומר -

לעולם, בלעם מיועצי פרעה היה, קודם שנולד משה רבנו ע"ה, אך עדיין נתגלגלה בו נפש לבן הארמי.

¹²¹ הקדמה לו'.

¹²² ירמיה, יז' - יא'.

¹²³ הקדמה לח'.

¹²⁴ "שער הגלגולים", (הקדמה כב').

ואחר שיצא ממצרים, כשש או שבע שנים, נתגלגלה בו נפש לבן הארמי גלגול בחיים,

וכיוון שנתגלגלה בו נפש לבן, קצבו לו שנים מחדש שבעים שנה. ועוונותיו, לכדוהו את הרשע, שנהרג בן לג' שנה, מחיים שקצבו לנפשו מחדש, הואיל והיה איש דמים ומרמה, לא חצה ימיו. ובניו שעשו את העגל, הוליד אותם קודם כמה שנים קודם שנתגלגלה בו נפש לבן הארמי - שהיתה בו גלגול בחיים.

ונמצא, אין סתירה בדברי רבינו האר"י ז"ל, ולא בזוהר הקדוש".

ט. בעניין זיווגם של בלק ובלעם, מצינו לדברי ה"זוהר הקדוש" ¹²⁵ :

"בלעם ובלק, מסטרא דעמלק הוו.

טול ע"ם מן בלעם, ל"ק מן בלק,

אשתאר בבל, 'כי שם בלל ה' שפת כל הארץ' ^{126 127}."

עוד מצינו לדבריו הקדושים ¹²⁸ :

"דהא חזינו, דבלעם ובלק מתמן הוו נשמתין דלהון,

ובגין דא, הוו שנאין לישראל יתיר מכל אומה ולישון,

ובגין דא, עמלק רשים בשמהון, ע"ם מן בלעם, ל"ק מן בלק ¹²⁹."

¹²⁵ חלק א', דף כה' ע"א.

¹²⁶ בראשית, יא' - ט'.

¹²⁷ ותרגום דבריו הקדושים:

בלעם ובלק, היו מצד של עמלק.

כאשר תקח את האותיות ע"ם מן בלעם, ואת האותיות ל"ק מן בלק, לצורך שמו של עמלק,

ישאר בבל, 'כי שם בלל ה' שפת כל הארץ' (בראשית, יא' - ט').

¹²⁸ חלק ג', דף רפא' ע"ב.

¹²⁹ ותרגום דבריו הקדושים:

והנה, כתב רבינו האר"י הקדוש זיע"א¹³⁰ :

"ראיתי לבאר כאן, עניין בלק ובלעם, שהיו קוסמים וחכמים, שאין כמותם בעולם.

וכמו שאמרו חז"ל¹³¹, **כי בבחינה אחת היה בלק טפל לבלעם, ובבחינה אחרת היה בלעם טפל לבלק**¹³².

שהרי ראינו, שבלעם ובלק היו נשמותיהם משם,

ומשום זה, שנאו את ישראל יותר מכל אמה ולשון,

ולכן, עמלק רשום בשמם, ע"ם מבלעם, ל"ק מבלק.

¹³⁰ בספרו הקדוש "שער הפסוקים", (על פרשתו, סימן כב').

¹³¹ ראה בדברי ה"זוהר הקדוש" (חלק ג', דף קיב' ע"ב), וזה תרגום דבריו הקדושים:

בא ראה, בלק חכם היה, וגדול המכשפים במעשי ידיו יותר מבלעם.

וכך למדנו -

כל מה שרופא בן אדם בעולם הזה, בעבודת הקדוש ברוך הוא,

צריך לעורר במעשה למטה,

שבמעשה שלמטה, מתעורר מעשה למעלה,

והמעשה הזה, צריך בקדשה, והרי פרושה.

ובמקום שאין מעשה, יש דבור,

ובדבור הפה, תלוי המעשה, לעורר למעלה,

כמו שצריכים לעורר קדשה עליונה במעשה ובדבור, כך גם אותם שבאים מצד הטמאה - צריכים לעורר

את הצד שלהם במעשה ובדבור הפה.

ואף על גב, שבלעם היה הגדול מכל מכשפי העולם,

מכשף עליון ממנו, היה בלק.

בקסם, היה בלק גדול מכל החכמים,

ובלעם, בנחש.

קסם ונחש, שתי דרגות הן,

קסם, תלוי במעשה,

נחש, לא תלוי במעשה, אלא בהסתכלות ובדבור הפה, ואז מעוררים עליו רוח טמאה להתלבש בהם, ועושה מה שעושה.

וישראל הקדושים, לא כך,

אלא, כולם קדושים, וכל מעשיהם לעורר עליהם רוח קדושה,

כמו שנאמר (ישעיה, לב' - טו'), "עד יערה עלינו רוח ממרום".

ועל זה כתוב (במדבר, כג' - כג'), "כי לא נחש ביעקב, ולא קסם בישראל",

שהרי הם אחוזים בצד הקדושה העליונה, ומעשיהם בקדושה באים, וקדושה מתעוררת עליהם ומתלבשים בה.

ובא ראה -

בקסם, היה בלק גדול מכל החכמים,

ובלעם, בנחש.

ועל זה, בשעה שרצה בלק להתחבר עמו, מה כתוב?

"וילכו זקני מואב וזקני מדון, וקסמים בידם" (במדבר, כב' - ז'), (ובלעם מעשיו בנחש).

בא ראה -

בדבור הפה, היה בלעם גדול מכל המכשפים של העולם,

ובהסתכלות אותו נחש, היה יודע לכוון את השעה,

ועל זה, רצה בלק להשלים דבר (הכל), קסם ונחש.

¹³² ויעוין עוד בדברי ה"זוהר חדש" (פרשתו, דף פט' ע"א), וזה תרגום דבריו הקדושים:

אמר רבי אבא, בא וראה -

בלק ובלעם, לא היו בעולם מכשפים וקוסמים כמותם,

בלעם, כחו ותקפו היה בפה ובעינים,

בלק, כחו ותקפו במעשה הידים.

וזה הצטרף את זה,

שהרי כל מיני כשפים של העולם בפה ומעשה היו, ובהם תלויים,

לבלעם, היה לו לשון, ולא ידים,

לבלק, היו לו ידים, ולא לשון.

וגם בזוהר¹³³, האריך בעניין בלק ובלעם,
כי נקרא בלק בן צפור, על שם חכמתו שהיה קוסם, על ידי ציפור אחת¹³⁴.
¹³⁵ הגהה, אמר שמואל: אני פירשתי בזוהר, כפי דבריהם,
כי 'בן צפור', ירצה דדריש כן מלשון בינה,
שהיה מבין חכמתו, מאמצעות אותו הצפור הנקס"ם^{136 137}.
גם ראינו, תכלית שנאתם עם ישראל, על חינום, מה שאין כן בזולתם¹³⁸,
זולתי עמלק, שגם הוא היה שונא גדול לישראל¹³⁹."

¹³³ בפרשתן, דף קפד' ע"ב.

¹³⁴ וזה תרגום דבריו הקדושים:

אבל, "בן צפור" ממש, שהרי כשפיו היו בכמה מינים של אותה צפור,
לוקח צפור, מכשכש בעשב, מפריח באויר, עושה מעשים ולוחש לחשים,
ואותה צפור, היתה באה ואותו עשב בפיה, מצפצפת לפניו.
ומכניסה בכלוב אחד, מקטר קטר לפניה, ומודיעה לו כמה דברים.
עושה כשפיו, והעוף מצפצף, פורח וטס אצל גלוי עינים ומודיע לו, והוא בא.
וכל דבריו, באותה צפור היו.

¹³⁵ פיסקא זו, היא הגהתו של הגה"ק רבינו שמואל ויטאל זיע"א.

¹³⁶ וביאור דבריו הקדושים:

שטעם הדבר, שנקרא בלק בלשון "בן צפור",
הוא, שמחמת והיה מקבל את חכמתו מאותו הציפור,
אזי, הוא נקרא "בן", משורש מילת "בינה",
שכל "בינתו", באה לו מאותו "ציפור".

¹³⁷ עד כאן דברי הגה"ק רבינו שמואל ויטאל זיע"א.

¹³⁸ היינו:

כל תכליתם של בלק ובלעם, היתה שנאת חינום לעם ישראל,
והם פתחו במלחמה זו, ללא שנעשה דבר מצידם של עם ישראל.

והביא בזה רבינו זיע"א, לדברי ה"זוהר הקדוש" ¹⁴⁰ :

"וְדוּד מְלָפָא אָמַר ¹⁴¹ , 'כִּי הִנֵּה הָרְשָׁעִים יִדְרְכוּן קֶשֶׁת, כּוֹנְנֵי וְגוֹי'.
וְאִף עַל גַּב דְּהַאי קָרָא הָא אוֹקְמוּהָ, עַל שְׁבָנָא וְיוֹאֲחַ מְמַנְן דְּחִזְקָה אֶתְמַר ¹⁴² .
אָבֵל, הַאי קָרָא, עַל סָמְא"ל וְסִיעֵתִיה, אוּף הַכִּי אֶתְמַר,
דְּכָל עוֹבְדֵי וְעִיטוּי, עַל יִשְׂרָאֵל נִינְהוּ.
בְּלָק וּבְלָעַם, הַהוּא אֲרַח מִפְּשֵׁ נִקְטוּ, וְהָא אֶתְמַר דְּחִבּוּרָא בִּישָׂא עֲבָדוּ,
אָמְרוּ -
עֲמֵלְק, עַיִם ל"ק, עֲמָא דְלָקָא לוֹן, כְּחֻנְיָא דְמַחֵי בְּזַנְבָא דִּילִיה.
הָא אָנּוּ יִתִיר,
בְּלָק, בִּי"א ל"ק, אֶתְנָא מֵאן דְּלָקִי לוֹן כְּרַעוּתִיה,
בְּלָעַם, בִּי"ל עַיִם, לִית עֲמָא, וְלִית רַעֲיָא.
שְׁמָא דִּילּוֹן, גְּרִים לְשִׁינְצָאָה לוֹן, וְלֶאֱעֻקָרָא לְהוּ מְעֻלְמָא.
וְקוּדְשָׂא בְּרִידָה הוּא, חֲשִׁיב בְּגוֹנוֹנָא אֶתְרָא שְׁמִיהוֹן,
בְּבָלָק, בִּי"ל,
בְּבָלָעַם, בִּי"ל,
הָא בְּבָלָל.

¹³⁹ היינו:

שאף עמלק, שקדם להם במלחמתו, עשה זאת מתוך שנאת חנם.

¹⁴⁰ בפרשתן, דף קצט' ע"ב.

¹⁴¹ תהילים, יא' - ב'.

¹⁴² יעוין במסכת סנהדרין (כו' ע"א):

ש-שבנא, היה תלמיד חכם, ודורש בציבור בפי יג' ריבוא בני אדם.

ברם, שבנא, שיתף פעולה עם סנחריב מלך אשור,

וחתר כנגד חזקיה וסייעתו, למסור את ירושלים לסנחריב ועמו.

מה אֶתְנוּן אֶשְׁתָּאֲרוּ?

עמק.

בְּלֶבֶל עִמְקָא דְמַחְשָׁבָה דְלַהוּן, דְלֵא יִשְׁלִטוּן בְּעִלְמָא, וְלֵא יִשְׁתָּאֲרוּן בְּעִלְמָא" ¹⁴³.

ולאחר מכן, כתב רבינו זיע"א:

"דע, כי כל דברים אלו מיוסדים, על דרך בחינת גלגול נשמותיהם, מהיכן נשרשו.

הנה, עמלק, הוא בחינת פסולת הרע, שהוברר מן קין בן אדם הראשון,

¹⁴³ ותרגום דבריו הקדושים:

וְדוּד הַמֶּלֶךְ אָמַר (תהילים יא' - ב'), "כי הנה הרשעים יִדְרֹכוּן קֶשֶׁת, כּוֹנְנוּ" וְגו'.

ואף על גב שפסוק זה הרי פְּרֻשָׁהוּ, על שבנא ויֹאחַז הַמַּמְנִים שֶׁל חִזְקִיָּה נֶאֱמַר.

אבל, פסוק זה, על סמא"ל וסיעתו, גם כן נֶאֱמַר,

שכל מעשיו ועצותיו, הם על ישראל.

בלק ובלעם אותו דרך ממש נקטו, והרי נתבאר שחבור רע עשו,

אמרו -

עמלק, ע"ם ל"ק, עם שהלקה אותם כנחש שמכה בזנבו.

הרי אנו יותר,

בלק, ב"א ל"ק, בא מי שמלקה אותם כרצונו,

בלעם, ב"ל ע"ם, אין עם ואין רועה.

שם שלנו, גורם להשמידם, ולעקר אותם מן העולם.

והקדוש ברוך הוא, חשב באפן אחר את שמותיהם,

בבלק, ב"ל,

בבלעם, ב"ל,

הרי בלב"ל.

איזה אותיות נשארו?

עמק.

בלבל עמק מחשבתם, שלא ישלטו בעולם, ולא ישארו בעולם.

והוא, בחינה אחת, מן ה' מיני ערב רב, שנתערבו בישראל,

שהם: עמלקים, רפאים וכו' ¹⁴⁴, כנזכר בזוהר בפרשת בראשית ¹⁴⁵.

כי גם בערב רב, היה עירוב רע של קין ושל הבל.

ולכן, עמלק שונא גדול לישראל היה ¹⁴⁶,

וכמו שבארתי למטה, בפסוק ¹⁴⁷, 'וַיִּסַּר קַיִן מִתּוֹךְ עֲמֶלְקִי - כִּי הַטּוֹב שֶׁבְקַיִן, נִבְרַר בִּיתְרוֹ הַנִּקְרָא חֵבֶר הַקַּיִנִּי, הַנִּפְרָד מִקַּיִן, רְצוֹנוֹ לומר מן הרע של קין, שהוא עמלק ¹⁴⁸.

ובלק ובלעם, היו מעורבים משתים רעות - מן הרע של קין, ומן הרע של הבל,

ולכן, יש בכל אחד מהם ב' אותיות בל, מן הבל.

¹⁴⁴ וסימנם, "נגע רע":

נפילים, גבורים, ענקים, רפאים, עמלקים.

¹⁴⁵ חלק א', דף כה' ע"א.

¹⁴⁶ ביאור דבריו הקדושים, הם על פי מה שכתב רבינו זיע"א ב"שער הגלגולים" (הקדמה כ'):

"דע, כי אם ימצאו בדור אחד, ב' נשמות משורש אחד, בשני אחים, או בשני חברים,

היו שניהם שונאים, ומקטרגים זה לזה, בטבעם, בלי ידיעה.

דאף על גב, דאינהו לא חזי, מזלייהו חזי,

לפי ששניהם, זה חפץ לינק מן השורש הוא יותר מחבירו, והם מקנאים זה לזה בטבעם".

ואם כן, הוא הדין בעניין שנאתו של עמלק לעם ישראל:

שמחמת שהיה עמלק מן החלק הרע שהיה בקין, ועם ישראל היו מן החלק הטוב שהיה בו,

לפיכך, היה עמלק שונא להם, בהיותם יונקים עמו מאותו השורש.

¹⁴⁷ שמואל א', טו' - ו'.

¹⁴⁸ היינו:

שחלק הטוב שהיה בעמלק, שבא מקין, הלך אצל יתרו,

וממילא, שנשאר ביתרו, אך ורק חלק הרע.

וכמבואר לעיל¹⁴⁹, בפסוק¹⁵⁰, 'וַיִּרְא מִלְאָךְ ה' אֱלֹו בְּלִבָּת אֵשׁ, מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה' - כי לא הוברר מן הבל, רק ה' אחרונה, והיא הטוב שבהבל, ונתנה במשה, וב' אותיות לב של הבל, לא הובררו, והיה בהם הרע של הבל, ונתנו בבלק ובלעם, בלב¹⁵¹. גם בחינת הרע של קין שנתערב בהם, נרמז בשמותיהם, כי כבר אמרנו, שהרע של קין הוא עמלק, והנה, ג' אותיות הראשונות, שהם עמל, נתנו בבלעם, ואות ק' נשארה בבלק. ואמנם, עם היות שבלק ובלעם, יש בכל אחד מהם רע של קין ושל הבל, עם כל זה, עיקרו של בלק הוא מן הרע של קין, ועיקרו של בלעם, הוא מן הבל. ועניין בלק, נרמז בפסוק¹⁵², 'וַיִּרְא בָּלַק בֶּן צְפּוֹרִי, בֶּן יִתְרוֹ^{153 154},

¹⁴⁹ "שער הפסוקים", (פרשת "שמות").

¹⁵⁰ שמות, ג' - ב'.

¹⁵¹ וזה לשון קודשו, של רבינו זיע"א, ב"שער הפסוקים" הנ"ל:

"כבר הודעתך, ג' גלגולי משה, שנרמזו ב-ג' אותיות שמו, והם מש"ה,

והם נוטריקון, משה שת הבל,

והם ממטה למעלה, בסדר תולדותם.

ואמנם, לא נתקן עדיין במשה, רק ב' אותיות ראשונות של שת והבל, והם שה שבמשה,

ועדיין, היו אותיות תבל מן שת והבל, חסירי התקון, עד הזמן הזה.

ולכן, נגלה אליו בלבת אש מתוך הסנה,

לרמז, כי אלו האותיות של תבל שהם בלתי מתוקנים, ונתחלפו בצרוף לבת אש, על שם כח הדין, כי לא נתקנו בו עדיין".

¹⁵² במדבר, כב' - ב'.

¹⁵³ וכפי שמצינו בדברי הזוהר הקדוש, אשר הובאו לעיל באות ב'.

¹⁵⁴ אף על פי שלכאורה, שדברי רבינו זיע"א, תואמים כפתור ופרח לדברי הגה"ק רבינו משה זכות זיע"א, אשר הובאו לעיל באות ג',

שעליו נאמר ¹⁵⁵, 'גַם צָפוֹר מְצָאָה בֵּית', אבי צפורה אשת משה ¹⁵⁶,
 כנזכר בזוהר בפרשת בלק דף קצ"ו ע"ב.
והטוב, לקחו יתרו, ונעשה צפור טהורה,
והרע, נתן בזרעו, והוא בלק, דמבני בנוי של יתרו הוה, כנזכר שם.
 וכבר נתבאר אצלינו ¹⁵⁷: **כי הנשמה של קין נתנה ביתרו, ורוחו של קין בשמואל**
הנביא.
ועניין בלעם, נתבאר אצלינו בכמה מקומות ¹⁵⁸: איך עיקרו מן הבל, בסוד ¹⁵⁹,
י'לא קם נביא עוד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה, 'בישראל לא קם, אבל באומות העולם קם,
ומנו בלעם' ¹⁶⁰.
 גם ביארנו ¹⁶¹, בפסוק ¹⁶², 'הִנֵּה יִלְדָה מִלְּפָנָי גַם הִיא בְּנִים לְנַחֲוֹר אַחִידָי',
 כי ראשי תיבות, היא בְּנִים לְנַחֲוֹר, **הם הבל,**
לרמוז, על לבן בן בתואל הארמי, שהוא מהבל, וכל משפחתו גם כן היו משם,
 כמבואר אצלינו ¹⁶³, בפרשת תשא ¹⁶⁴, במעשה העגל.

מכל מקום, בהמשך דבריו, כתב רבינו זיע"א, כפי המצויין בדברי ה"זוהר הקדוש".

¹⁵⁵ תהילים, פד' - ד'.

¹⁵⁶ היינו:

שיתרו נקרא בשם "ציפור", על שם היותו אביה של "ציפורה" אשתו של משה רע"ה.

¹⁵⁷ "שער הגלגולים", (הקדמה לו').

¹⁵⁸ "שער הגלגולים", (הקדמה לו').

¹⁵⁹ דברים, לד' - י'.

¹⁶⁰ במדבר רבה, פרשה יד' - ט'.

¹⁶¹ "שער הפסוקים", (סוף פרשת "וירא").

¹⁶² בראשית, כב' - כ'.

¹⁶³ "שער הפסוקים".

¹⁶⁴ שמות, לב' - א'.

ובפרט במה שהודעתוך ¹⁶⁵, כי לבן עצמו נתגלגל בבלעם".

ובהמשך דבריו הקדושים, האריך רבינו זיע"א, להסביר את עומק העניין, מפני מה היו צריכים בלק ובלעם להיות מעורבים מקין והבל גם יחד.

ובעומק העניין, נראה:

שטעם הדבר, שבלק ובלעם נזדווגו בעמלק,

הוא, מחמת רצונם, לחבר את עמלק "שר שכחת התורה" ¹⁶⁶, יחד עם נשמת לבן,

בכדי לעבור על שבועתו ליעקב אע"ה, בעניין השפה הארמית, שפת התלמוד

בבלי והתלמוד ירושלמי, אשר הם משורש נשמתן של רחל ולא ¹⁶⁷,

וממילא, יעקר כוחו של יעקב אע"ה, בבחינת חלק ה-"סור מרע", ושוב אינו זכאי

לברכותיו של אביו - יצחק אע"ה ¹⁶⁸.

ו. בהפטרת פרשתן, מצינו לדברי מיכה הנביא ¹⁶⁹, "עמי, זָכַר נָא מֶה יַעֲצֵ בְלָק

מִלְּךָ מוֹאֵב, וּמָה עָנָה אֹתוֹ בְּלָעַם בֶּן בְּעוֹר, מִן הַשְּׂטִיִּים עַד הַגְּלָגָל, לְמַעַן דַּעַת צְדָקוֹת

יְהוָה",

ומצווה זו לזכור מעשה בלק ובלעם, היא מצוות זכירה בכל יום ויום, וכמו שכתב

גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א ¹⁷⁰.

והנה, על מאמר הכתוב הלזה, כתב ה"זוהר הקדוש" ^{171 172}:

¹⁶⁵ "עץ חיים", (שער לח', פרק לג').

"שער הפסוקים", (פרשת "כי תשא", במעשה העגל).

"שער הגלגולים", (הקדמה לו').

¹⁶⁶ וכמו שנתבאר לעיל באות ז'.

¹⁶⁷ וכמו שנתבאר לעיל באותיות ב'-ג'-ד'-ה'-ו'.

¹⁶⁸ וכמו שנתבאר לעיל באות א'.

¹⁶⁹ ו' - ה'.

¹⁷⁰ בספרו הקדוש "עבודת הקודש", ("כף אחת", פרק כה' סעיף ט').

¹⁷¹ פרשת "בחוקתי", דף קיב' ע"א.

"אמר רבי יוסי -

אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: 'זכר נא'¹⁷³.

אוי ש'אנו צווחים בכל יום, וגועים ובוכים, 'זכר ה' מה היה לנו'¹⁷⁴, 'זכר ה' לבני אדם'¹⁷⁵, ולא רוצה להשגיח עלינו!

הוא אמר לנו: בבקשה 'זכר נא'¹⁷⁶, אין 'נא', אלא לשון בקשה, ואנו לא השגחנו בו,

כמו כן, אנו צווחים: 'זכר ה' מה היה לנו'¹⁷⁷, זכר ה' לבני אדם'¹⁷⁸, 'זכר עדתך קנית קדם'¹⁷⁹, 'זכרני ה' ברצון עמך'¹⁸⁰, ולא רוצה להשגיח עלינו!"

והנה, לאחר דבריו המבהילים את הדעת, שומא עלינו להתבונן:

היאך ובמה, יכולים אנו לזכות את מהות מעשיהם של בלק ובלעם?

והיאך ובמה, תלויה הגאולה באותה הזכירה?

והנה, על מאמר הכתוב¹⁸¹, "ציון במשפט תפדה, ושביה בצדקה", מטו משמיה מרנא הגה"ק רבינו יוסף חיים זוננפלד זיע"א:

שהמילים "ציון במשפט תפדה", עולים בגימטריא למניין 1076, וכמניין המילים "תלמוד ירושלמי",

¹⁷² בתרגום ללשון הקודש.

¹⁷³ מיכה, ו' - ה'.

¹⁷⁴ איכה, ה' - א'.

¹⁷⁵ תהילים, קלז' - ז'.

¹⁷⁶ מיכה, ו' - ה'.

¹⁷⁷ איכה, ה' - א'.

¹⁷⁸ תהילים, קלז' - ז'.

¹⁷⁹ תהילים, עד' - ב'.

¹⁸⁰ תהילים, קו' - ד'.

¹⁸¹ ישעיה, א' - כז'.

והמילים "וְשָׁבִיָּהּ בְּצִדְקָה", עולים בגימטריא למניין 524, וכמניין המילים "תלמוד בבלי".

לאמור: הגאולה השלימה, תלויה אך ורק בעסק ב' התלמודים, תלמוד בבלי ותלמוד ירושלמי.

ולאור המתבאר במאמר זה, הדברים מאירים ומתוקים, ומתבארים כמין חומר: שכן, כל תכליתם של בלק ובלעם, עם זיווגם בעמלק, הוא להכניע את כוח התורה הקדושה, ושכחת התלמוד בבלי והתלמוד ירושלמי,

אשר הן בשפה הארמית, אותה הציל יעקב אע"ה מלבן הארמי.

ועל כן, כאשר נעסוק ב-ב' התלמודים בעוז ובתעצומות, ונכריז על השגחתו יתברך עלינו, שלא עלתה מחשבתם בידם,

נזכה שישמע הבורא ית"ש את תפילתינו, ויחיש את גאולתינו ברחמים,

ובזכותם של ב' התלמודים, יקויים בנו מאמר הכתוב¹⁸², "צִיּוֹן בְּמִשְׁפַּט תִּפְדָּה, וְשָׁבִיָּהּ בְּצִדְקָה".

יתן ה' יתברך, ונזכה לזה. אמן.

¹⁸² ישעיה, א' - כז'.

לרפוא"ש

הרב רפאל פנחס בן מרים רמו

רפאל מנחם בן רות רדואה

הרב יוסף בן רחל

חיים נתן צבי בן שרה

מרדכי בן רינה

מאיר בן נעמי

אליהו לוזון בן גד

~~~~~

שושנה סולטנה בת מרים

שרה בת סוליקא

דינה בת סוליקא

אסתר בת תמר

שרית בת גילה

פאני פרחה בת רחל

"וְצַתְתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְזוּמַתִּי יָד וְשֵׁם"

- הגה"ק רבי רפאל משה אלבאז בן רבי שמואל זיע"א
- הגה"צ רבי דוד מסעוד עובדיה בן אסתר זיע"א
- הגה"צ רבי חיים וואלקין בן צביה זיע"א
- הגה"צ רבי משה איבגי בן אסתר זיע"א
- רבי אברהם איבגי בר רחמה זצ"ל
- רבי שלום איבגי בר רחמה זצ"ל
- צורי (צורישדי) גניש ז"ל בן יולנדה תחי'
- אפרים (אפי) ביתן בן קונפיטה ז"ל
- משה חיון בר קוקה ז"ל
- דב לוסטרניק בר אביבה ז"ל
- ~~~
- הצדקת מזל טוב אלבאז (לבית סודרי) בת רבקה ע"ה
- הצדקת מרים רמו עובדיה בת אסתר ע"ה
- הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה
- זוהרה פרץ (לבית כהן) בת רחל ע"ה
- מזל טוב סיגלר (לבית עובדיה) בת זוהרה ע"ה
- רחל עמוס (לבית מלכה) בת אסתרלייה ע"ה
- רבקה סימוני ע"ה (לבית איבגי) בת הרבנית שרה שתחי'
- אליס חוה עישה לוי (לבית סיבוני) בת גרסיה ע"ה
- אריקה ביננבאוס ע"ה (לבית פינקסוביץ) בת יוסף וברטה שיחי'
- חנה אילוז בת פרחא ע"ה
- איילה בת נעמי ע"ה

לעילוי נשמתם הטהורה

של הקדושים אשר נרצחו על קידוש ה'

בחג "שמחת-תורה" תשפ"ד